

Nr 74.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående bestridande av kostnader för utsändande av Stockholms stads större isbrytarfartyg »Isbrytaren II» till av is blockerade farvatten utmed rikets kuster; given Stockholms slott den 22 februari 1922.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

C. E. Svensson.

Utdrag ur protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 februari 1922.

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för försvars- och finansdepartementen anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Svensson, följande:

På grund av den stränga och ihållande köld, som under innevarande vinter varit rådande, äro, såsom allmänt torde vara bekant, isförhållandena utmed rikets kuster för närvarande synnerligen svåra. Särskilt är detta fallet i Kattegatt och Öresund, där under de senaste veckorna väldiga, för sjöfarten i hög grad hinderliga ismassor hopats.

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 64 häft. (Nr 74.)

Följden härav har blivit icke blott att fartygen — även de som gå i reguljär trade — i stor utsträckning nödgats kvarligga i hamnarna, utan jämväl att fartyg, som redan utlöpt ur eller stått i begrepp att inlöpa i hamn, fastnat i isen utan möjlighet att under nuvarande väderleksförhållanden med egen maskin eller med tillhjälp endast av de lokala isbrytarresurserna taga sig ut ur isbältet. Endast i Kattegatt lära, enligt vad tillgängliga upplysningar giva vid handen, för närvarande minst ett 50-tal fartyg vara på dylikt sätt infrusna i närheten av den svenska kusten, och för åtskilliga av dessa fartyg har isavspärrningen redan sträckt sig över en tid av flera veckor.

Att denna isblockad för de infrusna fartygen och deras besättningar innebär den allvarligaste fara ligger i öppen dag. Oavsett att det kan befaras, att proviant- och kolförråd på ett eller annat av de infrusna fartygen när som helst kan börja att tryta, är det ju nämligen klart, att fartygen, särskilt i händelse av hårt väder med ispressning mot land, löpa den allra största risk att sönderbrytas i ismassorna eller trängas på grund. I båda fallen kan en katastrof inträffa, ödesdiger icke blott för själva fartygsmaterielen utan även för de ombordvarandes liv.

Det är under sådana omständigheter icke ägnat att förvåna, att under de senaste dagarna från olika håll till regeringen riktats enträgna framställningar, såväl muntliga som skriftliga, om vidtagande av alla till buds stående åtgärder för de infrusna fartygens snara befriande ur isblockaden. Särskilt är i dylikt hänseende att märka en till chefen för försvarsdepartementet inkommen skrivelse från ett antal redare och skeppsmäklare i Stockholm ävensom en under gårdagen mig tillhandakommen skrivelse från Sveriges redareförening, däri hemställes om »omedelbara åtgärder, exempelvis genom förhyrning av Stockholms stads isbrytare eller av utländsk sådan, för att bistå alla de fartyg, som sedan någon tid tillbaka ligga infrusna i Kattegatt.»

Nu är det givetvis ytterst svårt att med utgångspunkt från de uppgifter, som stått att erhålla, bilda sig en bestämd uppfattning om läget i de isblockerade farvattnen och de mera omedelbara risker, som kunna hota de därstädes infrusna fartygen. Till stor del är ju vidden av dessa risker beroende av huru väderleken i de ifrågavarande farvattnen kommer att under den närmaste framtiden gestalta sig, eller med andra ord av förhållanden, som icke låta sig på förhand bedöma. Härtill kommer emellertid, att den på Västkusten anordnade flygspänningen under de senaste dagarna i hög grad försvårats och delvis omöjliggjorts genom tjocka och snöfall.

Om det sålunda icke för närvarande låter sig göra att fullt överskåda läget, tyda emellertid de till regeringen senast inkomna rapporterna samstämmigt på, att situationen är sådan, att ett snabbt ingripande för bispringande av de infrusna fartygen och deras besättningar framstår såsom oundgängligen nödvändigt.

Vid de undersökningar, som i den sålunda inträdda situationen verkställts för utrönande av vad från statens sida kan göras i nyss antytt syfte, har det visat sig, att ett statsingripande icke kan ske i annan form, än att genom statens förmedling och på dess bekostnad till de isblockerade farvattnen detacheras Stockholms stads större isbrytarfartyg, »Isbrytaren II».

»Isbrytaren II» är Skandinaviens starkaste isbrytande fartyg och är särskilt konstruerad för genombrytande av packis.

Fartyget har en längd överallt av 60.96 meter och i vattenlinjen av 57.30 meter. Dess största bredd är 16.99 meter och djupgåendet är 6.55 meter. Deplacementet utgör cirka 2,250 ton och maskinstyrkan kan vid forcering uppbringas till sammanlagt 3,700 indikerade hästkrafter.

Till kostnaderna för anskaffandet av denna isbrytare har staten lämnat ett bidrag av 350,000 kronor under vissa i kontrakt mellan marinförvaltningen, å kronans vägnar, och Stockholms stads hamnstyrelse den 27 oktober 1913 närmare angivna villkor.

I §§ 2 och 3 i detta kontrakt stadgas, bland annat, att isbrytaren, som uteslutande äges av staden, må av kronan i fredstid under den tid, isbrytaren är av staden utrustad och bemannad för isbrytning, och såvitt ej öppenhållet av för handelssjöfarten erforderlig rädda härigenom äventyras, få, mot bestridande av kostnader för förbrukade materialier, disponeras efter för varje gång mellan Kungl. Maj:t i kommandoväg och Stockholms stads hamnstyrelse träffad överenskommelse. Skulle därvid fartygets resor utsträckas utom ett område, liggande mellan Simpnäs klubb i norr och Landsort i söder intill 15 engelska mil utanför de yttersta grunden, skall staden av kronan erhålla ersättning även för vad staden visar sig hava utgivit i förhöjd assurancespremie för sådan utsträckt resa.

I anledning av nu anförda kontraktsbestämmelser har hos Stockholms stads vederbörande myndigheter förfrågan framställts om deras ställning till ett eventuellt upplåtande åt staten av fartyget för nu ifrågavarande ändamål. Härvid hava från stadens sida framförts vissa be-

tänkligheter; särskilt har påpekats, att under de jämväl här i Stockholms skärgård rådande svåra isförhållandena öppenhallandet av isrännan till Stockholm kunde äventyras, därest ifrågavarande isbrytarfartyg under så lång tid, varom nu vore fråga, avlägsnades från sitt egentliga verksamhetsområde för en uppgift, vars fullgörande erbjöde nog så stora risker. Detta oaktat ville man emellertid, då såväl talrika människoliv som stora värden syntes stå på spel, icke ställa sig avvisande mot att låta staten disponera fartyget för nu ifrågavarande ändamål, dock endast under den förutsättningen att staten utöver de i ovannämnda kontrakt uttryckligen stipulerade ersättningar gäldade stadens kostnader för eventuellt förhyrande i isbrytarens ställe av annat isbrytande fartyg ävensom iklädde sig en del andra mera speciella utgifter, som av expeditionen komme att föranledas.

Enligt av staden lämnade uppgifter beräknas kostnaderna för förbrukade materialier (kol, olja m. m.) ävensom hyra för nyssnämnda ersättningsfartyg uppgå till cirka 5,300 kronor per dag samt tilläggspremien för fartygets assurans utgöra 96,250 kronor för en månad eller tid därunder. Härtill komma, såsom redan nämnts, vissa andra kostnader, såsom försäkring av befälhavarens och maskinistens liv, avlöning och kost till den extra personal, som kan erfordras för expeditionen, å fartyget eventuellt belöpande sjöfartsavgifter m. m.

Sammanlagda beloppet av de kostnader, som för en 3 à 4 veckors expedition med »Isbrytaren II» till de isblockerade farvattnen skulle åsamkas staten, har approximativt ansetts kunna uppskattas till omkring 250,000 kronor. Någon förhoppning om bidrag till täckande av sagda belopp från enskilda, vilka kunde komma att av expeditionen draga nytta. lärer, enligt vad jag förvissat mig om, icke föreligga, utan torde man hava att räkna med, att hela kostnadsbeloppet kommer att stanna å staten.

Trots de avsevärda kostnader, som en expedition med »Isbrytaren II» till de isblockerade farvattnen sålunda skulle åsamka statsverket, har det likväl, med hänsyn till det allvarliga läge, vari de infrusna fartygen befinna sig, och särskilt den stora risk för förlust av människoliv, som otvivelaktigt föreligger, ansetts ofrånkomligen nödvändigt, att en dylik expedition oförtövat kommer till stånd. I enlighet härmed har Kungl. Maj:t förut denna dag — efter att hava bemyndigat chefen för försvarsdepartementet att med Stockholms stad träffa överenskommelse om upplåtande åt staten av »Isbrytaren II» — i kommandoväg fattat beslut om dess omedelbara utsändande till de infrusna fartygens undsättning.

Redan på eftermiddagen denna dag torde expeditionen vara klar att avgå.

Framställning om anslag för bestridande av kostnaderna för expeditionen torde, då medel för ändamålet icke stå till Kungl. Maj:ts förfogande, böra göras hos riksdagen. I dylikt hänseende ankommer det, med hänsyn till expeditionens ändamål, på mig att i egenskap av chef för handelsdepartementet göra erforderlig hemställan. Anslaget, som givetvis bör äskas å 1922 års tilläggsstat, synes på grund av omöjligheten att ens någorlunda exakt beräkna utgifterna skäligen böra givas natur av förslagsanslag.

Medel för täckande av anslaget hava givetvis icke i statsverkspropositionen beräknats men torde i allt fall kunna å tilläggsstaten beredas, eventuellt genom ianspråktagande av ytterligare kassafondstillgångar.

På grund av vad här ovan anförts hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnader för utsändande av Stockholms stads större isbrytarfartyg »Isbrytaren II» till av is blockerade farvatten utmed rikets kuster å *tilläggsstat* för år 1922 anvisa ett förslagsanslag av 250,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition skall till riksdagen avlätas av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Hans von Arnold.